

קודש וחול, גוף ורוח

רה"י הרב ישעיהו מייטליס

ישנה תפיסת עולם האומרת כי יש נתק בין הגוף והרוח ובין הקודש והחול "אם יאמרו לך ירושלים בנויה וקיסרי בנויה אל תאמין, יאמרו לך שניהם חריבות אל תאמין, יאמרו לך קיסרי בנויה וירושלים חריבה או להיפך תאמין (מגילה ו').

קיסרי מסמלת את החומר מהיותה עיר מסחר שוקקת, וירושלים כמובן מסמלת את הקודש. המדרש בא לומר לנו כי כאשר נוטים לחומר הרי זה על חשבון הרוח, וכדי לזכות לקודש צריך להתרחק מהחומר, כדברי חז"ל במשנה באבות (פ"ו מ"ד): "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה".

אנו מוצאים בכתבי הרב קוק זצ"ל שאין סתירה ביניהם. על דברי הנביא זכריה (יד, כ-כא) האומר: "ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדשלה ויהיה הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח. ויהיה כל סיר בירושלם וביהודה קדש לה' צבאות", מסביר הרב זצ"ל כי בימות המשיח תהיה הבנה כי החומר אינו סותר את הקודש אלא משלים אותו. הסיר מסמל את החומר, את האוכל המתבשל בו. בימות המשיח תעמיק ההבנה כי הסיר אינו עומד בפני עצמו אלא הוא חלק ממכלול דברים ובכך הוא מוצא את מקומו וקרבתו לקודש, על ידי האוכל המבושל. כשאדם אוכל מהסיר הוא מחזק את כוחו ויוכל לעסוק בתורה ובמצוות. יוצא שהסיר והאוכל, החומרים, קשורים אל הקודש, כי אילולא האוכל לא יוכל האדם החלוש להגות בתורה ולקיים מצוות.

אך לא רק כאמצעי לקודש משמשים הסיר והאוכל המתבשל בו, עצם האכילה היא קדושה. לא בכדי אותיות "מאכל" הן אותיות "מלאך" וכמו כן גימטריה של "מאכל" היא 91 כמנין צירוף שני שמות הקודש "אדנות" ו"הויה" $91 = 65 + 26$. אדם יכול לרומם את האוכל לדרגת קרבן הדורש קדושת האכילה ונטילת ידיים לפני הסעודה כרחיצת הכהן ידיו לפני אכילתו את הקדשים.

"מצילות הסוס" מסמלות כלי נשק, כדברי ירמיהו (ח, ו) "כסוס שוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה". לכאורה כלי נשק מסמלים היפך הקדושה, כי הם משמשים לקיצור חיי אדם ולהבאת סבל גופני וכלכלי לבני אדם, לכן לא השתמשו בברזל בהקמת המשכן כחלק מחומרי הגלם, ונאמר על בית המקדש שבנה שלמה: "וְהַבַּיִת בְּהִבְנֹתוֹ אָבֵן שִׁלְמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבוֹת וְהִגְרָזוּן כָּל כְּלֵי בְרָזֶל לֹא נִשְׁמַע בְּבַיִת בְּהִבְנֹתוֹ" (מלכים א ו, ז). הברזל מקצר חיים והמקדש מאריך ימים. ואומר הנביא זכריה כי בהיבט העמוק יש קדושה גם בכלי הנשק, כי באותם כלי הנשק משתמשים לצורך:

א - מחיית עמלק, שהיא מצוה שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ (רמב"ם) ולשם מחיית עמלק זקוקים לצבא ולכלי נשק.

ב - להגן על ארץ הקודש מפני הקמים עלינו לכלותנו. ויש בזה מצוה של "לא תעמוד על דם רעד".

שוב רואים כי דבר חומרי מאפשר את קיומה של הקדושה.

מו"ר הרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה אומר על המשנה באבות (פ"ו מ"ד) "פת במלח" שאין זה אידיאל שצריך לשאוף אליו, אלא הכוונה במשנה לומר לנו כי צריך ללמוד מתוך תנאים סבירים למחיה ולקיום, אך אם ח"ו ישתנו התנאים ויורעו - אל לו לאדם להימנע מלימוד תורה. צריכה להיות נכונות גם אם נקלע למצב של "פת במלח", בכל זאת אל ימנע מלימוד תורה, אלא יסתפק במועט עד אשר שוב ישתפר מצבו.

פירוש נוסף מביא מרן הרב אברהם יצחק קוק זצ"ל. כשם שבחיי החומר ישנם חיילים המתמסרים לטובת הכלל, מונעים שינה מעצמם ואוכלים מעט כדי לשמור על הכלל מתוך מסירות ובכך יש להם סיפוק עצמי כי בזכות מסירותם יכולים כולם לחיות בשלום. כך בחיי הרוח ישנם אנשי חיל העומדים על משמרתם ומתנדבים להתאמץ על לימוד התורה כדי לקיים את העולם ולהיטיב לו.

את המעלה המיוחדת בחיים גשמיים על פי התורה אנו רואים בכמה מישורים.

א - בתפילת שחרית בפרק "ויברך דוד" נאמר: אתה עשית את השמים, שמי השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר עליה". בתיאור המדרגות אנו רואים כי "הארץ וכל אשר עליה" נמצא מעל "השמים ושמי השמים", משמע שחיים בארץ על פי רצון ה' עדיפים.

ב - "פורים כפורים" – האימרה החסידית האומרת שישנה מעלה בפורים מבחינה מסויימת יותר מאשר ביום הכיפורים. והרי אנו מחשיבים את יום הכיפורים כיום המיוחד בשנה "אחת בשנה", אם כן איך ייתכן שפורים עם כל השמחה והשתיה, ייחשב כמדרגה יותר גבוהה מיום כיפור? אלא אין זו חכמה לעבוד את ה' ביום כיפור, כאשר אנו צמים ועומדים על היום בבית הכנסת ומתפללים. המבחן האמיתי הוא בפורים, שמתוך השמחה והשתיה ממליכים את ה' ומקבלים עול מלכות שמים בתוך השמחה החומרית.

ג - בשבת קודש אנו מצווים על מצות "עונג שבת", מוסיפים עוד סעודה, "סעודה שלישית", ומצווים על אוכל טעים ועל כסות נקיה ומכובדת. בכך אנו מציינים את קדושת השבת בדברים גשמיים.

ד - מאמרו של הרב זצ"ל (אורות עמוד 5) על חשיבות עשית התעמלות "ההתעמלות שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ ישראל לחזק את גופם בשביל להיות בנים אמיצי כח לאומה,

היא משכללת את הכח הרוחני של הצדיקים העליונים". יש בהתעמלות חיזוק הגוף כדי שיוכל לעבוד את הבורא ויש בזה גם לחזק אחרים בעבודת הקודש.

לסיכום, מכל האמור לעיל אנו מגיעים למסקנה כי ההתעסקות בחומריות בלבד אכן יכולה להטות את האדם מחובתו בעולמו, שהיא עבודת ה' בשלמות, כי העיסוק הגשמי הבלעדי מסיט את האדם מיעודו בעולם, אך כאשר ישנו צד גשמי אך הוא נובע מכח צד הקדושה הרי שאז משיגים את מטרת בואנו לעולם.

כך הגדיר זאת מו"ר הרב צבי יהודה זצ"ל, כששואלים אדם מה יש לך - גוף או נשמה, תלוי איך הוא "מגמגם" - האם הוא אומר "יש לי גוף וגם נשמה" או "יש לי נשמה וגם גוף", מהם סדרי העדיפויות שלו. הגוף הוא העיקר ומעט מתשומת לבו מקדיש לנשמה או שיש לו בעיקר נשמה ואת הגוף הוא דואג "לתחזק" אך עיקר משאת חייו הם חיי הקדושה.